

บทคัดย่อ

หนังสือเรื่องนี้เป็นการศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าวและยางพารา ตั้งแต่ พ.ศ. 2439-2539 ซึ่งครอบคลุมเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง และพื้นที่บางส่วนของ จังหวัดสงขลา มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของข้าวและยางพาราที่มีผลต่อสภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ของชาวนาและชาวสวนยางพาราในท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยศึกษาปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิต การบริโภค การค้าขายแลกเปลี่ยน ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการผลิตข้าวและยางพารา โดยเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวนาและชาวสวนยางพารามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของตนเอง

ผลการศึกษาพบว่าสภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้คนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะ ชาวนาในช่วงก่อน พ.ศ. 2453 มีสภาพเศรษฐกิจพอเพียงชีพตามแบบคักดินา มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมคือ ทุกขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การไถ บักดำ เก็บเกี่ยว อาศัยแรงงานคน สัตว์เลี้ยง และน้ำฝนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือในการทำที่ไม่สลับซับซ้อน เช่น โถ คราด จอบ เสียม ซึ่งบางส่วนเป็น ของที่ทำขึ้นเอง บางส่วนซื้อจากท้องถิ่นใกล้เคียง โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตเพื่อบริโภคภายใน ครอบครัวเป็นสำคัญ อาจมีการแลกเปลี่ยน ซื้อขายกันบ้างเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้พอเพียงในสิ่งจำเป็น เท่านั้น ส่วนการค้าขายแบบเศรษฐกิจการค้าตามระบบทุนนิยมจะปรากฏให้เห็นในชุมชนสังคมเมือง โดยเฉพาะเมืองท่าชายทะเล เช่น เมืองสงขลา แต่การก่อตัวของระบบทุนนิยมจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า ไม่ เกิดนายทุนอิสระ เพราะกำไรจากการค้าขายไม่ได้นำมาผลิตซ้ำ แต่นำไปเพื่อรักษาระบบคักดินาให้คง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีมากกว่า สำหรับวิถีชีวิตของชาวนาจะอยู่ใต้ระบบคักดินา ถูกขูดรีดผลผลิตส่วนเกินใน รูปของการเกณฑ์แรงงาน เสียส่วยสาอากร ให้กับรัฐและถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเอารัดเอาเปรียบ นอกจากนี้รัฐยังจริงจังละทิ้งการดูแลทุกข์สุขของชาวนา ทำให้พวกเขาเลือกที่จะรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือตัวเอง มีความเกื้อกูล และเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนร่วมกันสร้างเครือข่ายเพื่อป้องกันและพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน ของกันและกันมากกว่าจะพึ่งอำนาจรัฐ

สภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชาวนาและชาวสวนยางพาราในช่วง พ.ศ. 2453-2500 เริ่ม เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยม โดยชาวนาเริ่มหันมาผลิตข้าวเพื่อขาย ในขณะที่ผู้คนที่อยู่ในบริเวณ เิงเขาหรือพื้นที่สูงเริ่มหันมาปลูกยางพาราเป็นอาชีพเสริม การที่ชาวนาและชาวสวนยางพาราเริ่มผลิต ข้าวและยางพาราเพื่อขาย ทำให้ตลาดและเงินตราในระบบทุนนิยมเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของ ผู้คนมากขึ้น แต่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในท้องถิ่นไม่มากนัก เพราะชาวนาและชาวสวนยางพาราไม่ได้

เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิต คงใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ใช้แรงงานในครอบครัว สัตว์เลี้ยง เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ต้นทุนการผลิตจึงต่ำ ขายผลผลิตไม่ขาดทุน ประกอบกับทรัพยากรในท้องถิ่นยังมีความอุดมสมบูรณ์สูง สามารถหล่อเลี้ยงการดำรงชีพของผู้คนในท้องถิ่นได้อย่างดี ระบบเงินจึงยังไม่เข้ามาทำลายความสัมพันธ์ที่ดีงามของวิถีชีวิตแบบเดิม ดังนั้นระบบทุนนิยมที่เริ่มก่อตัวขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพเศรษฐกิจของคนเหล่านี้ไม่มากนัก

ในช่วง พ.ศ. 2500-2539 สภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชาวนาและชาวสวนยางพารา ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ทั้งนี้เกิดจากชาวนาเปลี่ยนเป้าหมายการผลิต จากการผลิตข้าวเพื่อบริโภคมาเป็นเพื่อการค้าขายอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันชาวสวนยางพาราได้เปลี่ยนเป้าหมายการผลิตจากเพื่อเป็นอาชีพเสริมมาเป็นอาชีพหลักโดยการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ระบบทุนนิยมแทรกตัวเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว ควบคุมเป้าหมายการผลิต ปัจจัยการผลิต ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด ส่งผลกระทบต่อชาวนาและชาวสวนยางพาราอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเมื่อชาวนาและชาวสวนยางพาราผลิตเพื่อขายอย่างจริงจัง จะต้องเร่งเพิ่มปริมาณการผลิตของตน เพื่อให้มีเงินใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างเพียงพอ โดยปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งต้องใช้เงินซื้อหาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย ปันธุ์พืช หรือยากำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เมื่อพวกเขาต้องการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตของตน จะถูกพ่อค้าในระบบกลไกตลาดเอารัดเอาเปรียบ ขายปัจจัยการผลิตในราคาสูงแต่กดราคาผลผลิตให้ต่ำลง จนชาวนาและชาวสวนยางพาราต้องจำใจขายสินค้าราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น จนบางครั้งต้องขาดทุน และเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตของตน ผู้คนเหล่านี้จะประสบความทุกข์ยากอย่างยิ่ง เพราะไม่สามารถพึ่งพิงทรัพยากรในท้องถิ่นได้อีกต่อไป เนื่องจากระบบนิเวศที่สมบูรณ์ในท้องถิ่นถูกทำลายลง เพราะชาวนาและชาวสวนยางพาราใช้ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชอย่างไม่ระมัดระวัง ดังนั้นเมื่อชาวนาและชาวสวนยางพาราประสบปัญหาขายผลผลิตได้ราคาต่ำจนขาดทุน หรือเกิดภัยธรรมชาติ จะเกิดปัญหาในการหาเงินมาซื้อหาสิ่งของอุปโภคบริโภค หรือผลิตซ้ำในปีต่อไป ซึ่งนำไปสู่การเกิดภาวะหนี้สินขั้นในที่สุด นอกจากนี้ระบบเงินตรายังทำลายความสัมพันธ์ที่ดีงามในท้องถิ่น เพราะผู้คนสามารถไปเงินซื้อหาแทนการขอความช่วยเหลือกันดังเช่นในอดีต วิถีชีวิตของคนจึงเปลี่ยนไปจากชีวิตที่เคยอยู่อย่างเรียบง่าย ผ่อนคลาย ไปสู่ชีวิตที่สับสน ต้องดิ้นรนตลอดเวลาเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว และชำระหนี้สินที่เกิดขึ้น หลังจากการผลิตเพื่อขายอย่างแท้จริง

Abstract

The objective of this research is to study the impact of rice and rubber on the economy and society of the planters in the Songkhla Basin from 1896-1996. This study also looks at the impact of the factors, both in and outside the country, that affect production development, relation of production, consumption and purchasing. It also focuses on the problems caused by rice and rubber production.

The study finds that before 1910, the economy and the way of life of the peasants in Songkhla Basin took place under a feudal system. The farmers used the old traditional production processes. They depended on natural sources and primitive tools. The purpose of growing rice was mainly for family consumption, not for sales. Commercial trading under the capitalism system occurred very slowly. There was no capitalist since the profits were used for supporting the feudalism, not for regenerating the cost of production. The peasants' lives under feudal system were torturous. They were tyrannized and requisitioned by the government. Thus, they had to form a community cooperation to protect themselves.

Between 1910-1957, the economics and lifestyles of rice and rubber planters were changing. The rice planters began to grow rice for trade while those who stayed on the higher land began to plant rubber trees as their secondary occupation. However in the beginning, trade and capitalism did not affect peoples' lives to any great extent. The peasants still used the old, low-cost means of production such as in-house labour and animals for farming. Low-cost production, combined with the fact that natural resources were still in abundance, protected the peasants from being severely affected by the newly introduced capitalism.

Between 1957-1996, the economic and social conditions of the lives of the rice and rubber planters changed dramatically. For the rice planters, the explicit change was the alteration in their way of life, from self-sufficiency through rice production to pure production for trade.

Meanwhile, the rubber planters shifted from planting as their second occupation to the main one. The change encouraged capitalism to enter fully into the community. The market was run by an invisible hand and the way of life of the rice and rubber planters was

widely affected. Accepting that the aim of production is for trading, the planters have increased their production capacity by purchasing new means of production technology, for instance, tractors, insecticides and chemical fertilizer. This new investment cost more money, while, when they offered the products to the markets, merchants used the market system to take advantage of the planters by purchasing the goods at a lower-than-market price. When natural perils arose, the planters would lose out and have no budget to produce rice in the next season. They could no more depend on the local natural fertility for it was destroyed by careless usage of chemicals. They, therefore, had to raise a loan to purchase all needs of the household and for the materials required for the next cultivation.

Furthermore, the market system destroyed the good relationship in the community. People started buying instead of asking for help. The way of life was transformed from the simple and relaxed to that where one had to struggle to earn more money to live and to pay off the debts caused by the new way of investment.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายๆ ท่าน โดยเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อาจารย์ที่ปรึกษา ได้กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างดี ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อย ศาสตราจารย์ ดร.แถมสุข นุ่มนนท์ ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ ศาสตราจารย์ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูลีพร วิรุณหะ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูวดล ทรงประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ดร.ชยันต์ วรรณนะภูติ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว.อดิน รพีพัฒน์ รองศาสตราจารย์ สงบ ส่งเมือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณงาม เกียรติธรรมสาร ได้วิจารณ์และให้คำแนะนำเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณวารุณี ไอสถารมย์ คุณจุฬามาศ ประมูลมาก คุณธัญญา รัตน์ สามัตตียะ คุณอำพิกา สวัสดิ์วงศ์ คุณกฤษดิน สุขศิริ คุณรานีย์ ศรีสวัสดิ์ คุณปราโมช แก้วกล้า คุณธรรมชาติ เพ็ญมาน คุณธรรมรงค์ อุทัยรังษี คุณสมคิด ทองสง คุณเบญจวรรณ บัวขวัญ คุณบุญมี แป้นจันทร์ คุณเบญจมาศ ตีระมาศวณิช คุณสุพัตรา วุฒิเรืองกุล คุณอรุณี ขุนดุริระ อาจารย์ประจำเขต ก่อเกียรติศิริกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบูรณ์ คงกับพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ฤทธาภิรมย์ คุณนิสัย พุฒแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สไตส์ ชันติวรพงศ์ และรองศาสตราจารย์ประพันธ์ เตเลกุล ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแฉ่น ผู้ประสานงานโครงการที่ทำหน้าที่อย่างดียิ่งจนทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์เพ็ญศิริ ต้นไทย ภรรยา และนายอรตพล ต้นไทย น.ส.องค์อร ต้นไทย บุตร ธิดา เป็นพิเศษที่ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

ขอขอบคุณชาวนาและชาวสวนยางพาราทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัยด้วยความเต็มใจตลอดช่วงระยะเวลาการทำงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่หอสมุดต่างๆ ที่กรุณาให้ความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการค้นคว้าเอกสารตลอดมา ท้ายสุดขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างยิ่งที่ให้เงินอุดหนุนการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กิตติ ต้นไทย